

Procjena i priprema udomiteljskih obitelji za djecu

Mikac, Sunčica

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:331417>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Sunčica Mikac

PROCJENA I PRIPREMA UDOMITELJSKIH OBITELJI
ZA DJECU

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Sunčica Mikac

PROCJENA I PRIPREMA UDOMITELJSKIH OBITELJI
ZA DJECU

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Branka Sladović Franz

Zagreb, 2022.

Sadržaj

1.	UVOD	1
2.	MOTIVI ZA BAVLJENJE UDOMITELJSTVOM.....	4
3.	PROCES UDOMITELJSTVA DJECE U HRVATSKOJ.....	6
3.1.	Obiteljska procjena.....	6
3.2.	Osposobljavanje i usavršavanje udomitelja	7
3.3.	Uvjeti za obavljanje udomiteljstva.....	8
3.4.	Poteškoće prilikom procesa udomljavanja.....	9
3.5.	Mogućnosti unapređenja udomiteljstva u Hrvatskoj.....	11
4.	UPARIVANJE DJECE I UDOMITELJA.....	13
5.	INDIVIDUALNO PLANIRANJE SKRBI ZA DIJETE U UDOMITELJSKOJ OBITELJI.....	15
5.1.	Faze izrade i provedbe individualnog plana skrbi za dijete	17
5.2.	Planiranje skrbi za djecu u specijaliziranom udomiteljstvu	17
6.	DJEČJA PERSPEKTIVA	19
6.1.	Doživljaj izdvajanja iz biološke obitelji.....	19
6.2.	Doživljaj udomiteljstva i udomitelja.....	20
7.	ZAKLJUČAK	22

Procjena i priprema udomiteljskih obitelji za djecu

Sažetak:

Udomiteljstvo kao alternativni oblik skrbi za djecu osigurava svakodnevnu skrb i potporu korisniku u pozitivnom i poticajnom obiteljskom okruženju. Takav oblik skrbi djeci pruža mogućnost zadovoljenja osnovnih i ključnih potreba te zadržavanje kontakta s biološkom obitelji kada je to moguće. Istraživanja motivacije udomitelja pokazuju da prevladava intrinzična motivacija, želja za pomaganjem, postizanjem promjene u životu djece i slično. Proces udomiteljstva počinje podnošenjem zahtjeva Centru za socijalnu skrb koji vodi cijeli postupak. Prvo slijedi obiteljska procjena, zatim je potrebno da potencijalni udomitelji zadovoljavaju propisane uvjete te prođu osposobljavanje. Centar za socijalnu skrb donosi rješenje o dozvoli za obavljanje udomiteljstva. Uspješnost procesa i ishoda udomiteljstva ovisi o kvaliteti provedenog usklađivanja, odnosno uparivanja obilježja djeteta s obilježjima udomitelja. Kako bi se adekvatno i djelotvorno odgovorilo na potrebe djece i pružilo im se više sigurnosti potrebno je provesti individualno planiranje i izraditi individualan plan skrbi za dijete. Na taj se način osiguravaju trajni i stabilni uvjeti odrastanja ili omogućuje povratak u biološku obitelj ili neki drugi oblik skrbi. U cijelom procesu udomiteljstva potrebno je naglasiti i neupitnu važnost uvažavanja dječje perspektive, njihov doživljaj izdvajanja iz biološke obitelji te doživljaj udomitelja i smještaja u udomiteljsku obitelj.

Ključne riječi: udomiteljstvo, udomiteljska obitelj, procjena, priprema

Assessment and preparation for child fostering families

Abstract:

Foster care, as an alternative way of child care, provides care and support to a child in a positive and supportive family environment. This way of care satisfies all children's basic needs and provides an opportunity to keep the contact with biological family if that is possible. Studies about foster parents' motivation have shown that intrinsic motivation prevails, with a will for helping children to change their life for better. The foster care process begins with submitting a request in Social Welfare Center. First thing is family assessment, then potential foster parents need to meet the prescribed conditions and complete training. The Social Welfare Center adopts a decision on the licence to perform foster care. Successful foster care depends upon effective matching of foster children with foster families. In order to adequately and effectively respond to the needs of children and provide them with more security, individual planning should be carried out. This ensures permanent and stable growing up conditions or allows the return to biological family. Throughout the foster care process, it's important to emphasize the children's perspective, their experience of foster parents and placement in foster care.

Key words: foster care, foster family, assessment, preparation

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la rad:

Procjena i priprema udomiteljskih obitelji za djecu

i da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Sunčica Mikac

Datum: 19.09.2022.

1. UVOD

Obitelj kao temeljna jedinica društva često se smatra najboljom okolinom za odrastanje djeteta, no postoje slučajevi kada roditelji zlostavljaju ili zanemaruju dijete te zlorabe roditeljska prava i dužnosti pa je potrebno poduzeti mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Prema Konvenciji o pravima djeteta (članak 19.) djeca imaju pravo na zaštitu od svakog oblika nasilja, povreda, zlouporaba, zanemarivanja, zlostavljanja ili iskorištavanja te (članak 20.) pravo na posebnu zaštitu i pomoć države u slučaju kada im je privremeno ili trajno uskraćena obiteljska sredina ili zbog svoje dobrobiti u njoj ne smiju ostati, takva zaštita može biti smještaj kod udomitelja, posvojenje ili smještaj u odgovarajuće ustanove za skrb o djeci.

Kod intervencija koje se odnose na djecu koja odrastaju u rizičnim okolnostima bitno je da se postigne odgovarajuća ravnoteža između prava djeteta na život u obitelji i obveze države da štiti najbolji interes djeteta što za stručnjake nije lagana ni jednostavna zadaća (Ajduković, 2004.). Kao kranja mjera, kada ni na jedan drugi način nije moguće zaštititi prava i interese djeteta u obitelji, određuje se smještaj u alternativnu skrb nakon izdvajanja iz obitelji. Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19) pod time podrazumijeva svaku mjeru na temelju koje se dijete izdvaja iz obitelji i smješta u udomiteljsku obitelj, kod druge osobe koja ispunjava uvjete za skrbnika, ustanovu socijalne skrbi ili kod druge fizičke ili pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi. Svrha izdvajanja mora biti zaštita djetetova života, razvoja i zdravlja, osiguranje primjerene skrbi o djetetu izvan obitelji te stvaranje uvjeta za povratak u obitelj ili priprema dugotrajnog oblika skrbi.

U ovom radu naglasak će biti na udomiteljstvu, točnije na procesu procjene i pripreme udomiteljskih obitelji za djecu, uparivanju djece i udomitelja, individualnom planiranju skrbi za dijete te iskustvima djece s udomiteljskim obiteljima. Udomiteljstvo je oblik pružanja socijalne usluge smještaja djetetu ili odrasloj osobi koju pruža udomitelj sa svojom obitelji ili udomitelj koji živi sam. Svrha ovakvog oblika skrbi je osigurati svakodnevnu skrb i potporu korisniku u pozitivnom i poticajnom obiteljskom okruženju u skladu s njegovim individualnim

planom promjene. U Republici Hrvatskoj udomiteljstvo se provodi u skladu s temeljnim načelima socijalne skrbi, načelom najboljeg interesa korisnika, održivosti socijalnih veza, načelom ravnopravnosti u obiteljskom okruženju, uključenosti korisnika i zabrane diskriminacije (Zakon o udomiteljstvu, NN 115/18). Ovakav oblik skrbi o djeci koja su izdvojena iz obitelji pruža mogućnost zadovoljenja osnovnih i ključnih potreba djeteta te zadržavanje, a u slučajevima kada je to moguće i kontakt i identifikaciju s primarnom obitelji. Ono ispunjava mnoge njegove potrebe kao što su potreba za skrbi u obiteljskom okruženju i odrastanje u nekoj lokalnoj zajednici, potreba za privrženosti između djeteta i udomitelja uz istovremeno zadržavanje odnosa i privrženosti s biološkom obitelji. Omogućava sudjelovanje bioloških roditelja u skrbi za dijete, osigurava podršku putem nadležnih službi i djelatnika te pruža podršku i skrb djeci i u odrasloj dobi (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005.).

Prema Godišnjem statističkom izvješću Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020.) na dan 31. 12. 2019. u Hrvatskoj je zabilježeno 2.794 udomitelja od čega su 2.442 osobe ženskog spola. 1438 udomitelja obavlja udomiteljstvo za djecu, dok su ostali udomitelji za odrasle osobe. Što se tiče dobne strukture, najviše udomitelja je u dobi od 55 do 59 godina te najveći dio njih ostvaruje prihod temeljem mirovinskog osiguranja. Većina svih udomitelja, točnije njih 2195 živi u bračnoj zajednici te su prema stambenom statusu većina vlasnici kuća. Prema stupnju obrazovanja većina udomitelja, njih 1771, ima srednje obrazovanje.

Što se tiče obilježja korisnika iz navedenog Izvješća vidljivo je da je na dan 31. 12. 2019. u Republici Hrvatskoj 2.241 dijete korisnik smještaja u udomiteljskoj obitelji. S obzirom na okolnosti smještaja najviše je djece koja su bez odgovarajuće roditeljske skrbi, napušteni od roditelja, bez roditelja ili su roditelji spriječeni brinuti o djetetu zbog teške bolesti ili smrti, njih 875. Sljedeća kategorija koja obuhvaća 862 djece su ona koje roditelji zanemaruju ili zlostavljaju ili zlorabe svoju roditeljsku dužnost. 284 korisnika smještaja u udomiteljsku obitelj su djeca s teškoćama u razvoju, težim ili višestrukim teškoćama u razvoju, tjelesnim ili mentalnim oštećenjem dok je iz socijalno ugrožene obitelji u udomiteljstvo smješteno 108 djece. 34 korisnika su djeca žrtve obiteljskog nasilja, 76 korisnika su djeca s

problemima u ponašanju, poremećajima u ponašanju, učestalim i trajnim problemima u ponašanju. Po jedan korisnik su maloljetna trudnica, maloljetna majka s djetetom, maloljetni roditelji s djetetom. Prema dobi najviše je djece od 7 do 15 godina, dok je prema duljini trajanja usluge smještaja u udomiteljskoj obitelji najviše djece koja su smještena jednu do dvije godine. S obzirom na skrb ili socijalnu uslugu neposredno prije smještaja u udomiteljsku obitelj većina djece, njih 1714, živjelo je s roditeljima. Iz doma za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u udomiteljske obitelji je smješteno 204 djece, dok je 123 djece premješteno iz druge udomiteljske obitelji. Ostali korisnici su prethodno bili kod rodbine, posvojitelja, pružatelja usluga za djecu s poremećajima u ponašanju ili djecu s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima, u bolnici ili u biološkoj obitelji, ali su korisnici druge socijalne usluge.

2. MOTIVI ZA BAVLJENJE UDOMITELJSTVOM

Prvi korak u postajanju udomiteljem je svakako odluka da se osoba ili obitelj želi time baviti koja je, naravno, potaknuta određenim motivima. Broj obitelji koje se bave udomiteljstvom sve je niži, dok je broj djece u skrbi sve veći (Laklija, 2012.).

MacGregor i suradnici (2006.) smatraju da je za razumijevanje krize u udomiteljskoj skrbi, odnosno manjka udomiteljskih obitelji važno razumjeti motivaciju udomitelja koja može biti kombinacija i unutarnjih (intrinzičnih) i vanjskih (ekstrinzičnih) čimbenika. Istraživanja su pokazala da je intrinzična motivacija povezana s obiteljskom dinamikom i osjećajem „praznog gnijezda“ (Andersson, 2001.; Isomaki, 2002., prema MacGregor i sur., 2006.), željom za posvojenjem djeteta i povećanjem obitelji (Edelstein et al., 200., prema MacGregor i sur., 2006.) ili dobivanjem društva za jedino dijete (Isomaki, 2002., prema MacGregor i sur., 2006.).

Kvalitativna studija MacGregora i suradnika (2006., prema Laklija, 2012.), čiji je cilj bio istražiti motivaciju, izvore podrške i okolnosti zadržavanja udomitelja u sustavu skrbi za djecu, pokazala je da je najčešća motivacija ona intrinzična. Ističu se altruistični motivi za postizanje promjene u životu udomljene djece te potreba za postojanjem djece u vlastitom domu. Više od polovice udomitelja smatra da je to način na koji oni mogu pridonijeti životu zajednice, a četvrtina navodi jedan ili više razloga povezanih sa željom za roditeljstvom, bilo zato što ne mogu imati svoju djecu ili jer žele proširiti obitelj, posvojiti dijete ili popuniti prazninu koja je nastala kada su njihova djeca odrasla. Ivanković i Žižak (2010., prema Sabolić i Vejmelka, 2015.) kao jedne od najčešćih motiva navode one altruističke kao što su ljubav prema djeci te osobne kao što je samoća. Kao nadopuna u potpunosti intrinzičnim motivima navode se i ohrabrivanje i poticanje od strane rodbine, prijatelja i lokalne zajednice te poznanstvo s već postojećim udomiteljima i postojanje slobodnih smještajnih kapaciteta (Baum i sur., 2001., prema Sabolić i Vejmelka 2015.).

Od ekstrinzičnih motiva naglašava se financijska komponenta kao motivacija za udomljavanje djece, odnosno popunjavanje kućnog budžeta (Isomaki, 2002., prema MacGregor i sur., 2006.). Iako je jedan od motiva, ipak nije determinirajući za

postajanjem i zadržavanjem udomitelja u udomiteljskoj ulozi (Denby et al., 1999., prema MacGregor i sur., 2006.). Kao razlog prevladavanju intrinzičnih nad ekstrinzičnim motivima možemo navesti relativno niske naknade koje udomitelji primaju (Ivković i Žižak, 2010., prema Sabolić i Vejmelka, 2015.). Isto potvrđuju i rezultati istraživanja Sabolića i Vejmelke (2015.) koji pokazuju da se udomitelji na udomljavanje odlučuju neovisno o materijalnim sredstvima što se ne doznaje samo od njih već i od socijalnih radnika. Motivi koji se najčešće ističu su ljubav prema djeci, želja za pomaganjem i shvaćanje da je udomiteljstvo nešto što dolazi prirodno.

Intrinzično motivirani udomitelji sretniji su u obavljanju udomiteljstva i kvalitetnije ga obavljaju od onih ekstrinzično motiviranih te također pridonose popularizaciji udomiteljstva kroz interakciju i komunikaciju s ljudima koji ih okružuju što može nekoga i potaknuti na razmišljanje o bavljenju udomiteljstvom (Sabolić i Vejmelka, 2015.).

3. PROCES UDOMITELJSTVA DJECE U HRVATSKOJ

Udomiteljstvo u Hrvatskoj ima dugu tradiciju s dugogodišnjom i raznolikom praksom (Žižak, 2009.). Prema Zakonu o udomiteljstvu (NN 115/18, čl. 11, čl. 12, čl. 13) razlikujemo tri vrste udomiteljstva: tradicionalno udomiteljstvo, udomiteljstvo kao zanimanje i srodničko udomiteljstvo. U tradicionalnom udomiteljstvu usluga smještaja se pruža istoj vrsti korisnika, posebno djeci, posebno odraslim osobama, osim kada postoji potreba za smještajem roditelja s djetetom, maloljetnim roditeljima ili bračnim/izvanbračnim drugovima, braći i sestrama. Udomiteljstvo kao zanimanje može se pružati kao standardno udomiteljstvo i kao specijalizirano udomiteljstvo. Udomitelji koji obavljaju specijalizirano udomiteljstvo pružaju smještaj i specifičnu skrb teško bolesnom djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi, djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi s teškim tjelesnim, osjetilnim, intelektualnim, komunikacijskim ili višestrukim teškoćama, djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi s problemima u ponašanju kojima je izrečena odgojna mjera povjeravanja udomiteljskoj obitelji. Srodničko udomiteljstvo se obavlja u slučajevima kada centar utvrdi da je u interesu korisnika i ako srodnik ispunjava uvjete za obavljanje udomiteljstva.

Nakon donošenja odluke o bavljenju udomiteljstvom, potencijalni udomitelji trebaju kontaktirati mjesno nadležan centar za socijalnu skrb kojem se onda i podnosi zahtjev (Sabolić i Vejmelka, 2015.). Tim za udomiteljstvo ili stručni radnik centra udomitelja sudjeluje u obavljanju udomiteljstva na području svoje nadležnosti i ima obvezu provesti osnovno osposobljavanje udomitelja u trajanju od 40 sati, utvrditi motivaciju i provesti izbor udomitelja (Zakon o udomiteljstvu, NN 115/18).

3.1. Obiteljska procjena

Udomiteljska obitelj mora ispunjavati zakonom propisane stambene, socijalne i druge uvjete kako bi se udomljenoj osobi osigurala primjerena skrb (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005.). Prema Pravilniku o načinu i postupku obiteljske procjene za bavljenje udomiteljstvom (NN 46/19) procjena se provodi na način da se procjenjuje obitelj ili samac, motivi osobe i članova njezine obitelji za obavljanje

udomiteljstva, kapaciteti i rizici udomiteljske obitelji, odnosi u obitelji i njihov utjecaj na prihvaćanje korisnika u obitelj te druge činjenice koje bi mogle utjecati na zadovoljenje potreba i najbolji interes korisnika. Stručni tim kod procjene podobnosti pojedine osobe i pripreme za prihvata djeteta posebnu pažnju posvećuje realnim očekivanjima s obzirom na poteškoće s kojima dijete dolazi u obitelj (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005.).

Socijalni radnik kod procjene provodi intervju te koristi instrumente socijalnog rada kao što su Skala obiteljskih resursa, Skala uključenosti obitelji u zajednicu i Upitnik stresnih događaja. Na temelju dobivenih podataka izrađuje se socijalna anamneza sa stručnim mišljenjem o sposobnosti osoba za bavljenje udomiteljstvom. Sljedeći korak je izrada zaključka tima za udomiteljstvo ili stručnih radnika centra za socijalnu skrb udomitelja u kojem su sadržani bitni elementi važni za obiteljsku procjenu, procjena mogućnosti izdavanja dozvole za obavljanje udomiteljstva, vrsta udomiteljstva za koju su ispunjeni uvjeti i vrsta i broj korisnika (Pravilnik o načinu i postupku obiteljske procjene za bavljenje udomiteljstvom NN 49/19) .

3.2. Osposobljavanje i usavršavanje udomitelja

Osnovno osposobljavanje udomitelja traje 40 sati i provodi ga centar za socijalnu skrb na čijem području udomitelji imaju prebivalište. Sastoji se od predavanja i radionica te primjera iz prakse, a sudjeluje podnositelj zahtjeva, njegov bračni drug i drugi član obitelji ukoliko tako procijeni stručnjak. Osim osnovnog osposobljavanja provodi se i dodatno osposobljavanje za podnositelje zahtjeva koji su iskazali interes za privremeni smještaj djeteta i mlade punoljetne osobe s problemima u ponašanju ili smještaj djeteta stranog državljanina koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora, provodi se u trajanju od 6 do 12 sati i sastoji se od predavanja i radionica te primjera iz prakse (Pravilnik o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja NN 63/19). Kada se zadovolje sve pretpostavke centar za socijalnu skrb donosi rješenje o dozvoli za obavljanje udomiteljstva (Zakon o udomiteljstvu NN 115/18).

Rezultati istraživanja Sabolića i Vejmelke (2015.) pokazuju da su stručnjaci i udomitelji zadovoljni edukacijama te ih smatraju informativnim, korisnim, obuhvatnim, opširnim i dobro pripremljenim. Osim toga, stručnjaci navode da organiziraju dodatne edukacije najmanje jednom godišnje u koje su uključeni i obiteljski centri i udruge udomitelja, a postoji i mogućnost individualnih edukacija s udomiteljima zbog ubrzanja procesa dobivanja dozvole za obavljanje udomiteljstva. Autorice smatraju da postoji prostor za napredak u vidu povećanja opsega obveznog osposobljavanja prije smještaja djeteta u udomiteljsku obitelj i dobivanja dozvole za udomiteljstvo te da je potrebno povećati broj obveznih edukacija na godišnjoj razini.

3.3. Uvjeti za obavljanje udomiteljstva

Uvjeti koje mora zadovoljavati osoba da bi mogla obavljati udomiteljstvo prema Zakonu o udomiteljstvu (NN 115/18, čl. 14, st. 1) su da je punoljetna i ima poslovnu sposobnost, da je hrvatski državljanin, ima prebivalište i živi u Hrvatskoj, da je mlađa od 60 godina, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik ili nastavlja obavljati udomiteljstvo, mora imati završeno najmanje srednjoškolsko obrazovanje, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik, da je završila osposobljavanje za udomitelja, osim ako obavlja udomiteljstvo kao srodnik i treba imati pisanu suglasnost punoljetnih članova kućanstva, osim ako udomiteljstvo obavlja kao samac. Srednjoškolsko obrazovanje kao uvjet za udomljavanje važno je zbog kompleksnosti i važnosti psihosocijalnog razvoja djece tijekom cjelokupnog procesa udomljavanja (Sabolić i Vejmelka, 2015.). Naime, poznato je da osobe s nižim stupnjem obrazovanja imaju manji ljudski i socijalni kapital i u većem su riziku od nezaposlenosti, socijalne isključenosti i siromaštva (Matković, 2006.).

Osim toga mora zadovoljavati određene stambene uvjete koji su propisani Pravilnikom o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva (NN 46/19) prema kojemu se usluga smještaja pruža u stambenoj jedinici, obiteljskoj kući ili stanu koji mora biti jedna stambena cjelina sa zajedničkim ulazom i mora biti u vlasništvu, suvlasništvu ili najmu udomitelja ili člana udomiteljske obitelji. Ako se radi o ugovoru o najmu, mora biti sklopljen u trajanju od najmanje jedne godine od dana

podnošenja zahtjeva za obavljanje udomiteljstva. Stambena jedinica mora zadovoljavati uvjete kao što su blizina ustanova za odgoj i obrazovanje, zdravstvenih ustanova i drugih djelatnosti ovisno o potrebama korisnika. Također je propisano da mora postojati pristup električnoj i telekomunikacijskoj mreži, pitkoj vodi, grijanju i slično. Propisana je i potrebna veličina stambene jedinice, broj spavaonica, uvjet je i dovoljna količina svjetla u prostorijama i sl.

Posebni uvjeti za djecu su da jednu spavaonicu može koristiti najviše troje djece, djeca različitog spola koja su školskog uzrasta moraju biti u odvojenim sobama, osim braće i sestara koji mogu biti smješteni zajedno. Spavaonica mora imati krevet za svako dijete prilagođen njegovu uzrastu uz zadovoljavanje sigurnosnih uvjeta, ormar za odlaganje stvari, stolice, stolove, police i ormariće prilagođene dobi svakog djeteta i drugu opremu koja osigurava sigurnost, funkcionalnost i odgovara potrebama djeteta (Pravilnik o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva, NN 46/19). U istraživanju autora Sabolića i Vejmelke (2015.) stručnjaci i udomitelji istaknuli su potrebu mijenjanja pravilnika o stambenim uvjetima i dali prijedlog u vidu dozvole kreveta na kat ovisno o kronološkoj dobi djeteta i psihofizičkom razvoju koji su tada bili zabranjeni. Pravilnikom o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva (NN 46/19) kreveti na kat su dopušteni uz ispunjavanje preduvjeta da ga može koristiti samo dijete starije od 6 godina, mora imati zaštitnu ogradu, određena je potrebna udaljenost od stropa sve s ciljem osiguranja sigurnosti djeteta. U slučaju da je korisnik žrtva obiteljskog nasilja udomitelji su dužni osigurati objekt videonadzorom ili putem fizičke ili pravne osobe koja je registrirana za obavljanje te djelatnosti, ulazna vrata moraju biti posebno pojačana, objekt mora imati dva ulaza/izlaza i imati osiguran prilaz prijevoznim sredstvima (Pravilnik o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva, NN 46/19)

3.4. Poteškoće prilikom procesa udomljavanja

Sabolić i Vejmelka (2015.) svrstavaju poteškoće u procesu udomljavanja u nekoliko kategorija. Jedna kategorija su regionalne razlike s obzirom na trajanje procesa dobivanja dozvole za obavljanje udomiteljstva pa tako primjerice u

Varaždinu i Zagrebu proces traje kraće, dok je u Bjelovaru rok dulji. Zatim postoji nezadovoljstvo birokracijom od strane udomitelja i stručnjaka gdje su stručnjaci preopterećeni birokracijom, a udomitelji nezadovoljni papirologijom. Jedan od nedostataka je i manjak stručnjaka koji rade na poslovima udomiteljstva što usporava sam proces udomljavanja. Prepoznata je i potreba razvoja specijaliziranog udomiteljstva jer postoji nedostatak udomitelja za specijalizirano udomiteljstvo te nedostatak aktivnosti za udomljenu djecu s teškoćama u razvoju. Prema Hlad (2017.) u Hrvatskoj postoji mali broj licenci za udomljavanje djeteta s problemima u ponašanju jer se često udomljavanje takve djece podvodi pod tradicionalno umjesto specijalizirano udomiteljstvo, a u nekim slučajevima se problemi u ponašanju javljaju nakon dolaska djeteta u obitelj pa se dozvola za udomiteljstvo ne mijenja. Također postoji i strah od udomljavanja takvog djeteta zbog problema u ponašanju, predrasuda i nedostatka podrške od strane stručnjaka. Velik problem i izazov predstavlja smještaj korisnika izvan primarne lokalne sredine jer se djeca zbog nedostatka kapaciteta u njihovoj lokalnoj zajednici smještaju izvan nje (Sabolić i Vejmelka, 2015.).

Iskustva udomitelja vezana uz odnos s centrom za socijalnu skrb i drugim stručnim službama ukazuju na nedovoljnu uključenost centra za socijalnu skrb u aktivnosti pomoći i podrške udomiteljskim obiteljima, navode se i problemi administrativne prirode i osjećaj nedovoljne pažnje i brige koja se posvećuje poslu. Važnu ulogu imaju i druge službe u zajednici, kao što su zdravstvene ustanove, obrazovne ustanove i slično jer se i za njihovim uslugama i podrškom pokazuje potreba (Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005.). U sličnom smjeru idu i rezultati istraživanja Sabolić i Vejmelka (2015.) koji ukazuju na to da su udomitelji najviše zadovoljni s pomoći i podrškom pruženom od strane neformalne socijalne zajednice i lokalne zajednice, dok su oko organizacija civilnog društva i stručnjaka mišljenja podijeljena. Podrška lokalne zajednice se očituje u podršci grada i škole.

3.5. Mogućnosti unapređenja udomiteljstva u Hrvatskoj

Sabolić i Vejmelka (2015.) u svom su se istraživanju bavile i područjem mogućnosti unapređenja udomiteljstva u Hrvatskoj. Autorice su željele saznati gdje udomitelji i socijalni radnici vide mogućnosti unapređenja udomiteljstva u Hrvatskoj te su rezultati pokazali da sudionici smatraju da je potrebno informirati javnost i podići svijest o udomiteljstvu kroz objave brošura i knjiga, stvaranjem web stranice, promidžbom udomiteljstva i poticanjem na udomiteljstvo. Može se zaključiti da je potrebno popularizirati udomiteljstvo putem informiranja građana o udomiteljstvu na način da znaju kome se obratiti za ulazak u sam proces, koji su dokumenti potrebni, kojim zakonima i pravilnicima je regulirano udomiteljstvo, gdje se obratiti za pomoć. (Sabolić i Vejmelka, 2015.). Laklija (2011. a) ističe važnost promoviranja pozitivne slike udomiteljstva, pružanje pomoći udomiteljskim i biološkim obiteljima te djetetu u njihovom procesu prilagodbe na novu situaciju te također navodi potrebu otvaranja novih komunikacijskih kanala kao što je krizni telefon ili mobilni timovi podrške.

Da bi se unaprijedio sustav javne skrbi za djecu, potrebno je zaposliti nove stručnjake, privući nove udomitelje, ali i zadržati stare (Laklija, 2011.a) te ojačati postojeće kapacitete stručnjaka koji rade na procesu udomljavanja kroz supervizije i pridodavanje veće uloge procjene stručnjaka u procesu udomljavanja. S obzirom da se omjer korisnika po stručnjaku kreće od 110 do 220 obitelji može se zaključiti da socijalni radnik fizički ne može stići jednom mjesečno obići svaku obitelj stoga je neupitna potreba za zapošljavanjem više stručnjaka čime bi se ujedno povećalo i zadovoljstvo radnim mjestom.

Osim perspektive stručnjaka i udomitelja potrebno je sagledati i onu same udomljene djece. Žižak i sur. (2012.) provele su istraživanje dječje perspektive čiji su rezultati pokazali da udomljena djeca preporučuju višu razinu kontrole i češće provjere udomitelja kako ne bi došlo do zanemarivanja i zlostavljanja djece, zatim smatraju da djecu treba pitati za mišljenje i osjećaje te da je potrebno održavati kontinuitet odnosa sa stručnjacima jer se osjećaju zanemarenim i nemaju stvoren odnos sa socijalnim radnicima. Druga skupina sudionika u navedenom istraživanju su bili adolescenti čije su preporuke da se povisi razina kontrole udomiteljskih obitelji prije nego im se povjere djeca, da se djeci pojasni proces izdvajanja, pita ih

se za mišljenje i ne premješta iz jedne udomiteljske obitelji u drugu. Adolescenti su se osvrnuli i na roditelje za koje smatraju da im treba pomoći u smislu edukacije o skrbi za djecu, ali i ubrzati proces izdvajanja i kontrole roditelja.

4. UPARIVANJE DJECE I UDOMITELJA

Rezultati različitih istraživanja pokazuju da uspješnost smještaja i samog procesa i ishoda udomiteljstva ovisi o kvaliteti provedenog usklađivanja odnosno uparivanja obilježja djeteta s obilježjima potencijalnog udomitelja (Redding, Fried i Britner, 2000.). Proces uparivanja može se definirati kao identificiranje obitelji čiji će resursi zadovoljiti potrebe pojedinog djeteta ili više braće i sestara u što većoj mjeri, kako kroz djetinjstvo, tako i poslije njega (Hadley Centar, 2002., prema Farmer i Dance, 2016.).

Sladović Franz (2019.) navodi najvažnije kriterije za odabir posvojiteljske obitelji što se može primijeniti i na udomiteljske obitelji, a to su da obitelj pokazuje razumijevanje za potrebe djeteta, iskazuje spremnost na zadovoljavanje djetetovih potreba za sigurnošću, za osiguranjem stabilnosti i dobrobiti djeteta u sadašnjosti i budućnosti te da dijete prihvaća tu obitelj kao svoju. Proces uparivanja slijedi nakon stručne i opsežne procjene potencijalnih udomitelja, odnosno posvojitelja, a dijelovi od kojih se sastoji su informiranje, pripreme i upoznavanje obitelji i djeteta kroz međusobno druženje što prethodi odluci i smještaju djeteta u tu obitelj. Potrebno je predvidjeti potencijalne poteškoće i specifičnosti i planirati oblike podrške i pomoći koje treba pružiti djeci i udomiteljima/posvojiteljima (Rushton, 2003., prema Sladović Franz, 2019.). Barber i Delfabbro (2004.,prema Laklija, 2011.a) također ističu važnost organiziranja posjeta djeteta udomiteljskoj obitelji i to uz pratnju roditelja kako bi se time steklo iskustvo kontakta roditelja s udomiteljem što utječe na lakšu prilagodbu djeteta i njegov osjećaj sigurnosti. Cilj uparivanja je da se izbjegnu poteškoće prije, tijekom i nakon realizacije posvojenja i udomiteljstva stoga je bitno informirati obitelj o svemu vezanom uz dijete koje planiraju udomiti kako bi se adekvatno pripremili za integraciju djeteta u svoj život i obitelj (Javier i sur.,2007., prema Sladović Franz, 2019.).

Prema Sladović Franz (2019.) izazov s kojim se stručnjaci susreću je koje informacije podijeliti unaprijed s obitelji jer postoje situacije kada su udomitelji ili posvojitelji iznenađeni nekim karakteristikama djeteta te se javljaju stručnjacima optužujući ih da nisu bili upoznati s time. Takve situacije se ne bi smjele događati, no treba biti svjestan da ni stručnjaci nemaju sve informacije o djetetu, odnosno da neka

ponašanja i karakteristike nisu vidljive. Stoga je u postupku procjene i uparivanja jako važno potencijalnim udomiteljima ili posvojiteljima dati sve dostupne informacije kako bi donijeli informiranu odluku, kako bi se odabrala odgovarajuća obitelj koja može zadovoljiti potrebe djeteta i zato jer dobra informiranost omogućava da dijete u budućnosti dobije točne informacije o sebi. Kada je to moguće, upoznavanje djeteta s udomiteljima treba teći postupno, osim u slučajevima hitnog udomljavanja koji su iznimke od ovog pravila. Prilikom određivanja duljine upoznavanja treba se voditi računa o djetetovoj dobi, razvojnoj fazi i njegovu poimanju vremena. Adolescentu će vjerojatno trebati duže razdoblje nego vrlo malom djetetu (American Academy of Pediatrics, 2000., prema Sladović Franz, 2019.).

S obzirom na manjak udomiteljskih obitelji, djeca se često smještaju u onu obitelj koja ima smještajnih kapaciteta te se zanemaruje proces uparivanja što može dovesti do neuspješnog udomljavanja. U razdoblju od 1. 1. do 31.12. 2019. godine smještaj u udomiteljskoj obitelji je prestao za 351 dijete od čega je njih 38 smješteno u drugu udomiteljsku obitelj (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2020.).

5. INDIVIDUALNO PLANIRANJE SKRBI ZA DIJETE U UDOMITELJSKOJ OBITELJI

U sklopu programa Kvalitetno udomiteljstvo za sretno djetinjstvo koji je započeo 2010. godine uz financijsku potporu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, danas Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike autorice Laklija i Sladović Franz izradile su priručnik „Individualni plan skrbi za dijete u udomiteljskoj obitelji“ koji pruža sve potrebne informacije o važnosti individualnog planiranja za dijete u udomiteljskoj obitelji, navodi tko sve sudjeluje u tom procesu te opisuje sve faze izrade Plana i njegove provedbe.

Priručnik je namijenjen stručnjacima koji se bave udomiteljstvom, a može se primijeniti na svu djecu u alternativnoj skrbi uz uvažavanje specifičnosti navedenog oblika skrbi i pojedinog djeteta jer načela i postupci vrijede i za ostale oblike skrbi. Individualno planiranje za djecu u alternativnoj skrbi provodi se s ciljem svrsishodnog i djelotvornog odgovaranja na potrebe djece te pruža više sigurnosti i osnažujuće je za dijete, udomitelje i stručnjake koji rade u tom području. Izrada individualnog plana skrbi za dijete potrebna je kako bi se osiguralo jasno postupanje svih uključenih u brigu o djetetu i na taj način se pravovremeno postupalo i osigurali se trajni i stabilni uvjeti odrastanja ili omogućio povratak biološkoj obitelji ili pak utvrdila potreba za drugim mjerama obiteljskopravne zaštite (ADHC, 2011, prema Sladović Franz i Laklija 2013.). Plan se izrađuje za svako dijete koje se nalazi u udomiteljskoj obitelji, bez obzira na vrstu ili planirano trajanje udomiteljstva, no svaki se razlikuje u duljini, ciljevima i aktivnostima ovisno o specifičnim potrebama djeteta. Dakle, sadrži jasno definirane ciljeve, aktivnosti, vremenski okvir, odgovorne nositelje za provedbu aktivnosti i ciljeva te kriterije praćenja uspješnosti provedbe ciljeva (Sladović Franz i Laklija, 2013.).

Nadležni centar za socijalnu skrb odgovoran je za cijeli postupak planiranja skrbi za dijete što podrazumijeva uključivanje drugih relevantnih osoba u postupak, organizaciju bitnih aktivnosti i zajedničkih sastanaka. Osim izrade potrebno je i pratiti provedbu plana i surađivati s drugim nadležnim centrom za socijalnu skrb ako dijete i obitelj nisu iz iste nadležnosti centra za socijalnu skrb. U izradi plana treba sudjelovati i samo dijete sukladno svojoj dobi i zrelosti, zatim roditelji i /ili drugi

članovi obitelji te udomitelj i drugi članovi udomiteljske obitelji kako bi imali priliku utjecati na sadržaj plana skrbi s ciljem da on bude što kvalitetniji i izvediv u skladu s njihovim mogućnostima. Ostale osobe koje je poželjno uključiti u planiranje su sve podržavajuće osobe u koje dijete ima povjerenja, a ako je dijete prethodno boravilo u ustanovi može se uključiti i stručnjak iz te ustanove koji je skrbio o djetetu (Sladović Franz i Laklija, 2013.).

Autorice Sladović Franz i Laklija (2013.) navode tri glavna razloga za uključivanje roditelja u planiranje alternativne skrbi o djetetu: roditelji su i dalje odgovorni za svoje dijete te se usprkos poteškoćama vrednuje njihova nezamjenjiva važnost za dijete, potiče se održavanje osobnih odnosa i privrženosti, zatim se roditeljima omogućuje da razumiju svoja prava i obveze tijekom boravka djeteta u alternativnoj skrbi.

Vrlo je bitno uključiti biološku obitelj u skrb o djetetu, odnosno planiranje skrbi o djetetu u udomiteljskoj obitelji jer članovi biološke obitelji imaju osjećaj da ih se čuje, poštuje i uvažava što poboljšava suradničku vezu između biološke i udomiteljske obitelji, osigurava se uloga svih strana uključenih u skrb o djetetu, osnažuju se pojedinci za poduzimanje radnji koje su potrebne za promjenu ponašanja i uvjeta koji doprinose tome prema individualnom planu promjena, osigurava se da zajednički naponi svih budu usmjereni prema dobrobiti i najboljem interesu djeteta te se olakšava ulaganje resursa biološke obitelji u smjeru realizacije ciljeva, zadataka i ishoda prema individualnom planu skrbi (Reeding, Fried i Britner, 2000., prema Sladović Franz i Laklija, 2013.). Kada se biološka obitelj uključi u proces procjene i izradu individualnog plana skrbi identificiraju se i prepreke za povratak djeteta u obitelj te je vidljivo na kojim područjima funkcioniranja obitelji je potrebno raditi. Isto tako, ako su uključeni u planiranje, roditelji će imati pozitivniji stav prema promjenama i biti motiviraniji za promjene usmjerene povratku djeteta u obitelj, izgradit će povjerenje u udomitelje i biti spremni na suradnju što na kraju dovodi do povratka djeteta u obitelj (Sladović Franz i Laklija, 2013.).

5.1. Faze izrade i provedbe individualnog plana skrbi za dijete

Prva faza je faza procjene koja obuhvaća aktivnosti koje se provode prije samog smještaja djeteta, a ako to nije moguće zbog hitnog udomiteljstva onda neposredno nakon ulaska djeteta u obitelj, tijekom praćenja djeteta i revizije plana. Druga faza je faza razvoja koja uključuje definiranje ciljeva i poželjnih ishoda skrbi. U ovoj fazi se aktivno uključuje dijete te ga se informira o postupku izdvajanja koji slijedi i priprema za sam čin izdvajanja iz obitelji ili premještanja iz institucije u udomiteljsku obitelj. Taj proces pripreme uključuje posjete udomiteljskoj obitelji ili novoj školi, upoznavanje s djecom iz razreda i slično. Faza implementacije je treća faza koja se odnosi na aktivnosti koje se trebaju provesti nakon smještaja djeteta u udomiteljsku obitelj i tijekom boravka djeteta u skrbi u skladu s ciljevima koji su definirani, na primjer uključivanje u sportske aktivnosti, poboljšanje školskog uspjeha i slično. Navedene faze se međusobno preklapaju i nadopunjuju, faza razvoja plana skrbi neprestano otvara nova pitanja na koja stručnjak treba odgovoriti vraćajući se u fazu procjene i prikupljanja informacija, a ona donose nove sadržaje koji usmjeravaju proces razvoja plana skrbi (Sladović Franz i Laklija, 2013.).

5.2. Planiranje skrbi za djecu u specijaliziranom udomiteljstvu

U specijaliziranom udomiteljstvu skrb se pruža djeci s težim emocionalnim, psihičkim i fizičkim teškoćama i problemima u ponašanju kojima je potrebna terapijska ili tretmanska podrška i pomoć. Skrb se temelji na svakodnevnoj interakciji i radu udomitelja koji posjeduju potrebna znanja, metode rada s određenom skupinom djece za koju je potrebna specijalizirana skrb (Redding, Fried i Britner, 2000. prema Sladović Franz i Laklija, 2013.). Osim djece s teškoćama, specijalizirani udomitelji mogu udomiti i maloljetne trudnice, trudnice s malom djecom, maloljetne majke ili oba roditelja s djetetom ako je to u najboljem interesu djeteta. Za dojenčad i djecu do tri godine brižni odnosi su ključni za razvoj i najuže su povezani sa zdravljem i dobrobiti djeteta stoga je nužno dobro odabrati udomiteljsku obitelj i napraviti precizan plan skrbi o djetetu. Udomitelj treba biti

upoznat sa svim zdravstvenim rizicima jer je skrb o bebi s razvojnim poteškoćama različita od one o zdravoj bebi (Sladović Franz i Laklija, 2013.).

Kad je riječ o specijaliziranom udomiteljstvu potrebno je posebnu pažnju posvetiti izboru i pripremi udomitelja, vidjeti spremnost na brigu o djetetu s teškoćama i daljnju edukaciju te uključivanje u grupe podrške ili superviziju. Udomiteljima je potrebno kontinuirano pružati podršku zbog zahtjevnosti skrbi koja stoji pred njima. U individualnom planu skrbi potrebno je odrediti posebne zadatke udomitelja te definirati tko će snositi troškove posebnih medicinskih tretmana jer je djeci s teškoćama u razvoju i problemima u ponašanju potrebna podrška službe za ranu intervenciju, savjetovanje, posjeti specijaliziranim liječnicima, odlasci na terapije i rehabilitaciju i sl., a kasnije kroz obrazovanje i posebna podrška i oblici obrazovanja (Sladović Franz i Laklija, 2013.). Još jedan oblik udomiteljstva koji se spominje u kontekstu djece s teškoćama je udomiteljstvo kao kratak odmor za biološke roditelje koje se koristi za poludnevni boravak ili boravak preko vikenda, a služi kratkotrajnom rasterećenju biološke obitelji od svakodnevne intenzivne skrbi koja je psiho-fizički izazovna (Laklija, 2011.b).

6. DJEČJA PERSPEKTIVA

Konvencija o pravima djeteta u članku 12. i 13. osigurava djetetu oblikovanje vlastitog mišljenja, slobodu izražavanja svojih stavova o stvarima koje ga se tiču te uvažavanje istih, pravo na slobodu izražavanja uključuje slobodu traženja informacija i obavijesti, njihova primanja i širenja. Stoga je i u procesu udomiteljstva neupitna važnost uvažavanja dječje perspektive. U većini dosadašnjih istraživanja o udomiteljstvu u Hrvatskoj naglasak je na perspektivi stručnjaka i udomitelja, stoga je 2012. godine provedeno značajno istraživanje dječje perspektive udomiteljstva s preporukama za unapređenje (Žižak i sur, 2012.) u sklopu UNICEF-ove akcije „Svako dijete treba obitelj“.

6.1. Doživljaj izdvajanja iz biološke obitelji

Izdvajanje djeteta iz obitelji stresan je događaj za cijelu obitelj, osobito za samo dijete te donosi niz poteškoća za dijete kao i sam smještaj u drugu obitelj (Sladović Franz i Mujkanović, 2003.). Prema rezultatima istraživanja Žižak i sur. (2012.) udomljena djeca većinom razumiju razloge izdvajanja iz primarne obitelji i prihvaćaju tu odluku te situaciju u obitelji procjenjuju teškom i nakon udomljavanja. Ipak, o tom razdoblju im je teško govoriti kao i o razlozima izdvajanja iz obitelji, prisutne su teške emocije, no sjećanja na djetinjstvo su im često lijepa, ali bez puno detalja. Kod adolescenata je također prisutno razumijevanje razloga izdvajanja, no pokazuju emocionalnu vezanost uz roditelje i voljeli bi živjeti s njima, ali su i svjesni da je ostanak u udomiteljskoj obitelji za njih bolji izbor i zadovoljni su smještajem. Rezultati istraživanja Whiting i Lee (2003., prema Žižak i sur, 2012.) pokazali su da su djeca većinom zadovoljna skrbi i smještajem u udomiteljstvu, razumiju nužnost izdvajanja iz biološke obitelji, ali osjećaju ljutnju, zbunjenost i prestrašenost. Starija istraživanja, kao što su ona autora Johnson, Yoken i Voss (1995.) i autorice Folman (1998., prema Žižak i sur, 2012.) ukazuju na probleme prilikom samog izdvajanja iz obitelji, odnosno neugodna iskustva djece zbog samog načina izdvajanja koji izaziva osjećaje srama i nezadovoljstva te nespretnosti i neadekvatnosti stručnjaka u toj situaciji.

6.2. Doživljaj udomiteljstva i udomitelja

Značajnu ulogu u emocionalnom doživljaju udomiteljstva imaju iskustva djece prije udomljavanja (Simms i sur., 2000.), no osim toga važan utjecaj na odnos s udomiteljima, odnos prema sebi i zadovoljstvo djeteta ima svakako način na koji djeca razumiju udomiteljstvo kao oblik skrbi u kojem se nalaze. Rezultati pokazuju da djeca razumiju koncept udomiteljstva i vide ga kroz brigu, njegu, skrb i pomoć djeci koja nemaju svoju obitelj. Neki specifični doživljaji udomljene djece se razlikuju, no ukupni doživljaj je vrlo sličan. Rezultati vezani uz adolescente su uglavnom isti, osim što se mogu izdvojiti dva pogleda na udomiteljstvo: kroz skrb o djeci i altruizam i kroz financijski aspekt (Žižak i sur., 2012.).

Većina djece izražava zadovoljstvo i osjećaju se prihvaćenim, ravnopravnim i uključenim u svakodnevne aktivnosti i život udomiteljske obitelji. No, i kod djece i adolescenata uočava se da su na unutarnjoj tj. emocionalnoj razini suočeni s osjećajima srama i različitosti u odnosu na svoje vršnjake zbog činjenice da su udomljeni, govore o etiketiranju od strane vršnjaka, no taj stav se mijenja nakon što se vršnjacima objasni pojam udomiteljstva. Neki osjećaj različitosti opisuju kroz stroža pravila ponašanja koja imaju u odnosu na vršnjake, vezano uz izlaske, druženja i sl. Kada se radi o srodničkom udomiteljstvu korisnici najčešće nemaju osjećaj da su udomljeni jer žive u svojoj obitelji, npr. kod djeda i bake (Žižak i sur., 2012.). I istraživanje autorice Messing (2005., prema Žižak i sur., 2012.) pokazalo je da su djeca smještena u srodničke udomiteljske obitelji zadovoljna smještajem i da im je šira obitelj vrlo značajna.

Među adolescentima postoje korisnici kojima sadašnja udomiteljska obitelj nije prva u koju su smješteni pa većinom govore o negativnim iskustvima s prethodnim udomiteljima, no sa sadašnjim iskustvom su zadovoljni. Osjećaj pripadnosti i uklopljenosti ovisi o vremenu koje je provedeno u obitelji. Što se tiče procesa prilagodbe navode da je u početku bilo neobično, no da su se s vremenom naviknuli što predstavlja uobičajeni proces prilagodbe (Žižak i sur., 2012.).

Postoje značajne razlike između djece smještene u dječje domove i one smještene u udomiteljskim obiteljima. Udomljena djeca postižu dobre rezultate u

samopoštovanju, percepciji socijalne potpore, psihosocijalnom funkcioniranju i slici o sebi (Žižak, 2009.). I sama djeca u istraživanju Žižak i sur. (2012.) iskazuju jasan stav o davanju prednosti udomiteljstvu pred domskim smještajem jer smatraju da se dijete bolje osjeća kada je u obitelji, a dom doživljavaju sumornim mjestom s puno djece i bez slobode.

7. ZAKLJUČAK

Udomiteljstvo kao alternativni oblik skrbi za djecu važno je zbog činjenice da djeca imaju priliku odrastati u obiteljskom okruženju uz podršku brižnih odraslih koji mu pružaju toplinu, pažnju, sigurnost i individualno se posvećuju djetetu što u institucionalnom smještaju nije uvijek moguće zbog većeg broja djece i malog broja zaposlenih stručnjaka. Osobe koje se bave ili se žele baviti udomiteljstvom najčešće su motivirane nekim unutarnjim pobudama kao što su altruizam, želja da promijene život djece kojoj je potrebna skrb, neki smatraju da na taj način pridonose životu zajednice dok drugi traže društvo za jedino dijete. Čest slučaj je i da žele ublažiti sindrom „praznog gnijezda“ što se može povezati s prosječnom dobi udomitelja u Hrvatskoj koja je 52 godine, dakle dob u kojoj su biološka djeca već odrasla pa se udomljavanjem nadopunjuje praznina koja tada nastaje. U Hrvatskoj je za cijeli proces udomiteljstva nadležan centar za socijalnu skrb prema mjestu prebivališta potencijalnih udomitelja kojemu oni i podnose zahtjev kako bi pokrenuli postupak za dobivanje dozvole za bavljenje udomiteljstvom. Nakon predanog zahtjeva stručni radnik centra ili tim za udomiteljstvo provodi obiteljsku procjenu kojom se procjenjuju motivi, kapaciteti i potencijali rizici samca ili obitelji koja se želi baviti udomiteljstvom. Kada zadovolje sve uvjete udomitelji moraju proći osposobljavanje kako bi ih se pripremio za pružanje skrbi djetetu ovisno o vrsti udomiteljstva kojim će se baviti. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti uparivanju djeteta i udomitelja, usporediti karakteristike djeteta s karakteristikama i kapacitetima udomitelja te pružiti sve bitne informacije kako udomiteljima tako i djetetu s obzirom na njegovu dob i razvoj. Proces uparivanja jedan je od ključnih elemenata za uspješno udomiteljstvo iako je često zanemaren zbog slučajeva hitnog udomljavanja ili nedostatka informacija o djetetu. Važno je isto tako napraviti individualan plan skrbi za dijete kako bi se adekvatno odgovorilo na njegove potrebe i uspostavila suradnja između stručnjaka, udomitelja i roditelja ili nekih drugih članova obitelji koji su djetetu bitni.

Kako bi se povećao broj udomiteljskih obitelji i na taj način osiguralo da što više djece odrasta u obiteljskom okruženju potrebno je raditi na informiranju i senzibilizaciji građana kako bi se postigla motivacija za obavljanjem ove važne

zadaće. Osim na povećanju broj udomitelja, potrebno je raditi i na poboljšanju kvalitete udomiteljstva što se može postići uvažavanjem ideja i prijedloga stručnjaka koji rade na ovom području te samih udomitelja koji imaju neposredno iskustvo. Osim njih, važno je uzeti u obzir i perspektivu djece koja su najvažniji dionici u cijelom procesu čija je dobrobit na prvom mjestu.

LITERATURA

1. Ajduković, M. (2004). Pristupi zbrinjavanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Europi. *Revija za socijalnu politiku*, 11(3-4), 299-320.
2. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži (2001). *Konvencija o pravima djeteta*. Preuzeto 6. lipnja 2021. s http://www.pariter.hr/wpcontent/uploads/2014/10/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf
3. Farmer, E., & Dance, C. (2016). Family finding and matching in adoption: What helps to make a good match?. *The British Journal of Social Work*, 46(4), 974-992.
4. Hlad, B. (2017). *Perspektiva stručnjaka o razvoju tretmanskog udomiteljstva u Republici Hrvatskoj*. Doktorska disertacija. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
5. Kletečki Radović, M., & Kregar Orešković, K. (2005). Kvalitativna analiza iskustva udomitelja. *Ljetopis socijalnog rada*, 12(1), 67-88.
6. Laklija, M. (2012). Doprinos socio-demografskih i psiho-socijalnih obilježja udomitelja objašnjenju motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djeteta. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(1), 119-144.
7. Laklija, M. (2011a). Pristupi udomiteljskoj skrbi za djecu u svijetu i čimbenici koji utječu na ishode udomiteljstva. *Revija za socijalnu politiku*, 18(3), 291-309.
8. Laklija, M. (2011b). Modeli udomiteljstva u Europi. Zagreb: Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece.
9. Laklija, M., & Sladović Franz, B. (2013). Individualni plan skrbi za dijete u udomiteljskoj obitelji.
10. MacGregor, T. E., Rodger, S., Cummings, A. L. & Leschied, A. W. (2006). The needs of foster parents: A qualitative study of motivation, support, and retention. *Qualitative. Social Work*, 5 (3), 351-368
11. Matković, Teo (2006). Koliko isključeni? Sociodemografski profil, zapošljivost i socijalni kapital siromašnih radnika i kućanstava bez zaposlenih u Hrvatskoj, *Revija za socijalnu politiku*, 13(3-4):271-291

12. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020.) *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini.* Preuzeto 7. lipnja 2021. s <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Go%20disnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>
13. Obiteljski zakon. *Narodne novine*, br. 103/2015, 98/2019.
14. Pravilnik o načinu i postupku obiteljske procjene za bavljenje udomiteljstvom. *Narodne novine* br. 49/2019.
15. Pravilnikom o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva. *Narodne novine* br. 46/2019.
16. Pravilnik o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja. *Narodne novine* br. 63/2019.
17. Redding, R. E., Fried, C., & Britner, P. A. (2000). Predictors of placement outcomes in treatment foster care: Implications for foster parent selection and service delivery. *Journal of child and family studies*, 9(4), 425-447.
18. Sabolić, T., & Vejmelka, L. (2015). Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj iz perspektive udomitelja i stručnjaka. *Holon: postdisciplinarni znanstveno-stručni časopis*, 5(1), 6-42.
19. Simms, M. D., Dubowitz, H., & Szilagyi, M. A. (2000). Health care needs of children in the foster care system. *Pediatrics*, 106 (Supplement 3), 909-918
20. Sladović Franz, B. (2019). Procjena i uparivanje posvojitelja i djeteta. U S. B. Kokorić (ur.), *Posvojenje- različite perspektive, isti cilj* (str 38-61). Zagreb: „Na drugi način“.
21. Sladović Franz, B., & Mujkanović, Đ. (2003). Izdvajanje djece iz obitelji kao mjera socijalne skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 10(2), 229-242.
22. Zakon o udomiteljstvu. *Narodne novine*, br. 115/2018.
23. Žižak, A. (2009). *Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj, analiza stanja i prijedlog smjernica*. Zagreb: UNICEF Ured za Hrvatsku.

24. Žižak, A., Koller-Trbović, N., Jeđud Borić, I., Maurović, I., Mirosavljević, A., & Ratkajec Gašević, G. (2012). *Što nam djeca govore o udomiteljstvu*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.